

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРИУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТИ ТА НАУКИ

Збірник матеріалів

**XXVII підсумкової науково-практичної
конференції викладачів**

20 лютого 2025 року

Київ 2025

УДК 061.3(063)

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАУКИ ТА ОСВІТИ: Збірник матеріалів XXVII підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ / За заг. ред. М.В. Трофименка. Київ: МДУ, 2025. 385 с.

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет вченою радою Маріупольського державного університету (протокол № 7 від 26.02.2025)

Редакційна колегія:

Голова Трофименко М.В., ректор МДУ, доктор політичних наук, професор;

Члени редколегії Безчотнікова С.В., доктор філологічних наук, професор;
Задорожня-Княгницька Л.В., доктор педагогічних наук, професор;
Іванець Т. М., голова Ради молодих вчених МДУ, кандидат політичних наук, доцент;
Калініна С. П., доктор економічних наук, професор;
Константинова Ю. В., кандидат історичних наук, доцент;
Марена Т.В., кандидат економічних наук, доцент, проректор з науково-педагогічної роботи;
Мельничук І. В., кандидат філологічних наук, доцент;
Омельченко В.Я., доктор економічних наук, професор;
Павленко О.Г., доктор філологічних наук, професор;
Пирлік Н. В., кандидат філологічних наук, доцент;
Романцов В.М., доктор історичних наук, професор;
Сабадаш Ю. С., доктор культурології, професор;
Тарасенко Д. Л., доктор економічних наук, професор.

Збірник містить матеріали XXVII підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ, яка відбулася 20 лютого 2025 року в Маріупольському державному університеті.

У матеріалах висвітлені актуальні проблеми розвитку міжнародних відносин та зовнішньої політики, філософії та соціології, історії, економіки та менеджменту, права, екології, кібербезпеки, документознавства, культурології, журналістики, філології, літературознавства, методики викладання, педагогіки та психології.

Видання адресоване науковцям, викладачам, аспірантам та здобувачам вищої освіти, а також усім, хто цікавиться сучасними проблемами науки та освіти.

Редакція не несе відповідальності за авторський стиль тез, опублікованих у збірнику.

3.Нацменшини на лінії розмежування: греки Приазов'я. Радіо Свобода. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/greeks-of-the-azov-sea/28989654.html> (дата звернення: 16.09.2024)

4.Сторінка Федерації грецьких товариств в Україні в Фейсбук. URL: https://www.facebook.com/federation.of.greek.communities.of.ukraine/?locale=ru_RU (дата звернення: 16.09.2024)

Романцова Наталя,
докторка історичних наук, доцентка, професорка кафедри філософії та соціології
Маріупольський державний університет

МИХАЙЛО ГРУШЕВСЬКИЙ У ПОЛІТИЧНОМУ ЖИТТІ УКРАЇНИ В ПЕРІОД УТВЕРДЖЕННЯ ВЛАДИ ДИРЕКТОРІЇ УНР (СІЧЕНЬ – БЕРЕЗЕНЬ 1919 р.)

Колишній голова Української Центральної Ради у гетьманській Українській державі Павла Скоропадського опинився поза політичним життям. Період утвердження влади Директорії УНР у житті М. Грушевського відзначився його намаганням повернутися до активної української політики на лідерську позицію.

Пропонована тема певною мірою розглядалася у студіях О. Бойко [2], Ю. Шаповала та І. Верби [9]. У підручнику «Соціологія політики», підготовленому за редакцією В. Полторака, О. Петрова, А. Толстоухова, запропоновано теоретичні підстави для висвітлення обраної теми щодо прагнення М. Грушевського реалізувати політичні якості лідера [7].

У період керівництва Українською Центральною Радою (березень 1917 – квітень 1918 рр.) була започаткована політична діяльність Михайла Сергійовича. У своїх «Споминах» Л. Білецький згадав, що «тоді в моді були есерівські гасла. Надавала поваги цим гаслам ... незвичайно популярна особа М. Грушевського – голови Центральної Ради, що стояла на чолі есерівської листи виборців» [1, с. 84]. У зазначений час виявилися його якості політичного керівника УЦР та роль неформального лідера в Українській партії соціалістів-революціонерів [2].

Шлях політичного лідера був нелегкий. Внаслідок гетьманського державного перевороту 29 квітня 1918 р. змінився політичний устрій України, М. Грушевський втратив посаду голови УЦР як лідера Української Народної Республіки, Він не сприйняв гетьманську державу П. Скоропадського, і «був небажаною кандидатурою для нової влади» [10, с. 249].

Після приходу до керма влади УНР Директорії Михайло Сергійович не знайшов порозуміння з нею.

Початок 1919 р. для М. Грушевського позначився намаганням повернути лідерські позиції серед керівництва УНР. Він взяв участь у роботі скликаного у січні 1919 р. Конгресу трудового народу, де намагався відновити УНР за законами Центральної Ради, «скликати її саму, аби від неї прийняло повноважність нове правительство й вона передала представництво чи то Установчим зборам, чи іншій інстанції. Але цього не хотіли ні праві українські партії, ні Директорія» [4, с. 272].

Цей план Михайла Сергійовича не було втілено в життя. На Конгресі трудового народу «він був відсторонений від активного політичного життя» [10 с. 257]. Потерпіла невдачу перша спроба колишнього голови УЦР повернути свої лідерські позиції в політичному житті України. Він усвідомив, що, без реальної підтримки певної політичної сили, відновити позиції в УНР було неможливо. Роль неформального лідера УПСР була недостатня для активного політичного життя. За цих обставин М. Грушевський вирішив використати свої попередні партійні зв'язки та формалізував діяльність у партії українських есерів, яка перебувала ще у процесі формування.

Наявні джерела не дають ясного розуміння щодо характеру стосунків ексголови УЦР з партією українських есерів. Сучасний український дослідник цієї наукової проблеми В. Хоменко не дав відповіді на це питання. Історіографічний аналіз питання дозволив зробити досить невизначений висновок про співпрацю М. Грушевського з УПСР [9]. Питання про його безпосереднє членство в цій партії викликало критичні зауваження дослідників.

У контексті співпраці Михайла Сергійовича з ЦК української партії есерів у цей час постало питання про його закордонне відрядження. М. Грушевський запропонував, щоб обидві українські соціалістичні партії – есери та соціал-демократи «вислали за кордон своїх делегатів для контакту з заграничними соціалістичними організаціями». В ролі делегата від УПСР він мав взяти участь у цій політичній місії. Але голова Ради народних міністрів В. Чеховський спочатку відхилив цю пропозицію про закордонну поїздку колишнього голови УЦР. До Європи було відряджено двох делегатів від УПСР – Д. Ісаєвича та М. Салтана, а також представників УСДРП – П. Дідушка та Б. Матюшенка. Але незабаром політичні наміри керівництва Директорії змінилися, і було вирішено М. Грушевського відрядити за кордон, хоча при цьому йому не дали закордонного паспорта, що свідчило про певну дискримінацію [3, с. 111, 112].

Дорогою в закордонне відрядження в лютому 1919 р. він прибув до Кам'янця-Подільського, де перебував близько місяця і включився в політичну боротьбу. Деякий час був редактором газети «Життя Поділля». Тут в середині березня 1919 р. склалася «ліва»

опозиція уряду УНР, душею якої, на думку Д. Дорошенка був Михайло Сергійович [5, с. 431]. 20 – 22 березня 1919 р. за участю ста делегатів відбувся повітовий конгрес трудового народу [8, с. 182]. М. Грушевського обрали почесним головою повітового конгресу [4, с. 272]. Під впливом його та інших керівних діячів УПСР конгрес створив Комітет охорони республіки та прийняв резолюцію на підтримку радянської форми влади в Україні [6].

Напередодні від'їзду до Європи активізувалася суспільно-політична діяльність М. Грушевського, адже він долучився до політичного процесу, який розвивався в період після Центральної Ради УНР. Михайло Сергійович був реальним учасником тих подій, під час яких відбувалося формування його практичного політичного досвіду. Як політичний і громадський діяч він розширив контакти з іншими політиками, і ця активна соціалізація була серйозним мотивом для подальшого утвердження власного політичного «я», хоча конкретні історичні умови все більш ускладнювалися. Реалізація лідерських позицій спонукала М. Грушевського до більш тісного зближення з українськими есерами для подальшої спільної боротьби щодо здійснення втрачених політичних проєктів у вищих органах влади УНР.

Література

1. Білецький Л. Т. Мої спомини (1917–1926 рр.) / Підготовка тексту, вступна стаття та іменний покажчик В. Р. Адамський. Кам'янець-Подільський: „Медобори 2006”, 2013. 239 с.
2. Бойко О. Д. Українська партія соціалістів-революціонерів (УПСР, українські есери) [Електронний ресурс] // Енциклопедія історії України: Україна–Українці. Кн. 2 / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. - К.: В-во «Наукова думка», 2019. 842 с.. URL: http://www.history.org.ua/?termin=Ukrainska_UPSR_p
3. Грушевський М. В першій делегації Української партії соціалістів-революціонерів. Грушевський М.С. Твори: У 50 т. / редкол.: [П.Сохань], І.Гирич та ін.; голов. ред. П. Сохань. Т. 4. Кн. II: Серія «Суспільно-політичні твори» (листопад 1918 р. — жовтень 1926 р.) / упоряд. С.Панькова. Львів : Світ, 2013. С. 110 – 149.
4. Грушевський М. Життя Михайла Грушевського від вибуху війни. Грушевський М.С. Твори: У 50 т. / редкол.: [П.Сохань], І.Гирич та ін.; голов. ред. П. Сохань. Т. 4. Кн. II: Серія «Суспільно-політичні твори» (листопад 1918 р. — жовтень 1926 р.) / упоряд. С.Панькова. Львів : Світ, 2013. С. 269 – 273.
5. Дорошенко Д. Мої спогади про недавнє минуле (1914 – 1920). Мюнхен, 1969. Сторінок: 543 с. Видавництво: “Українське Видавництво”. 543 с.
6. Собко О. Проскурівське інтерв'ю головного отамана в березні 1919-го. https://mimh.org.ua/news/proskurivske_interv_96_ju_golovnego_otamana_v_berezni_1919_go/2021-04-23-484

7. Соціологія політики: Підручник / За ред. В.А. Полторака, О.В. Петрова, А.В. Толстоухова. Київ: Вид-во Європ. ун-ту, 2010. 244 с.
8. Федака С. Історія України у датах і подіях: довідник. Київ: видавництво «Український пріоритет», 2018. 368 с.
9. Хоменко В. Питання співпраці Михайла Грушевського з українською партією соціалістів-революціонерів в українській еміграційній історіографії. Емінак. Науковий щоквартальник. 2018. С. 128–134.
10. Шаповал Ю. Михайло Грушевський: «Я сам прийшов до політики через історію...» / Ю. Шаповал., І. Верба. Київ : Парлам. вид-во, 2018. 496 с.